

8.91x31.95	1	עמוד 3	מעריב - המגזין	27/04/2020	72823721-2
מכון שכטר למדעי היהדות ד"ר דורון ב. - 84920					

« פרופ' דורון בר

קדושת המקום

צילום: מיכל פתאל

משבר הקורונה הבליט את הצורך של יהודים ישראלים בשני ממדים של קדושה פיזית. האם אפשרי בכלל לבקש מהם להיזכר בנופלים במנותק ממקום קברם?

שבועות האחרונים הולכת ומתבררת החשיבות של המקום הפיזי עבור ישראלים רבים. אין הכוונה לקניונים, לשמורת הטבע או לבתי קולנוע, אלא למקומות כמו הכותל המערבי, יד ושם ובית הקברות הצבאי בירושלים. כל אלו הם מקומות קדושים ואתרי זיכרון לאומיים שהגישה אליהם נחסמה באחרונה. לא ניתן היה לבקר במקומות אלו בימי המועד ולא בימי הזיכרון, וכך גם יהיה ביום הזיכרון וביום העצמאות ואין מן הנמנע שגם ביום ירושלים.

ביהדות קיים כמעט מאז ומתמיד מתח בין האמונה באל אבסטר-קטי שאפשר להתפלל אליו מכל מקום, לבין הצורך והרצון לפגוש את האל במקום מסוים – בבית המקדש או במקום קדוש המייצג את הנוכחות שלו. לא בכדי אחד הכינויים לאל הרווחים בקרב יהודים הוא מקום. מצד אחד, לאורך הדורות ביקרו יהודים בארץ ישראל וראו חשיבות בעלייה לרגל לקברי קדושים, אך מצד שני היו יהודים רבים שהרגישו את עצמם משוחררים מכבלי הקדושה הפיזית כשם שבמשך שנים רבות הביעו חוסר עניין במיקומו של הר סיני, מקום מתן תורה. גם הציונות – דת בפני עצמה – יצרה לאורך שנות קיומה מגוון של מקומות קדושים כמו אתרי גבורה, אנדר-טאות ומונומנטים של זיכרון היסטורי ולאומי שהשתלב עם אתוס הקמת המדינה והשגת העצמאות. הביקור בתל חי, במצדה ובקברי המכבים היה חלק מהריטואלים המקודשים הישראליים. זוהי תופעה כלל עולמית הקשורה להתגברות המסורתיות והלאומנות אשר עונות על הצורך של אנשים במקום אמיתי ופיזי ולא אבסטרקטי כדי לקיים שם טקס, להתפלל, לפגוש את האל ואת ייצוגי המדינה. משבר הקורונה הבליט ביתר שאת את הצורך של יהודים ישראלים בשני ממדים של קדושה פיזית ואת הצורך הבולט שלהם במקומות קדושים עממיים ולאומיים כאחד. התברר כי הרבה יותר קשה להתפלל לאל שלא רואים אותו והרבה יותר קשה להשתתף בטקס המסודר בטלוויזיה או במחשב במקום לנכוח בטקס עצמו. קשה מאוד לשנות הרגלים וטקסים שהתקבעו במסורת ובתודעה הציבורית.

דברי הימים האלה מאלצים אותנו להתבודד בבית ולהתנתק ממקומות רבים. בשבועות האחרונים נותרה רחבת הכותל המערבי ריקה כמעט לחלוטין והתקיים שם מניין סמלי. אפילו המאמינים החרדים, אשר שנים פוקדים את המקום בקיץ ובחורף ובבוקר ובערב, ויתרו על התפילה שם לעת עתה. המצב לא פסח גם על הסמליים הישראליים הבולטים ביותר – יד ושם, הר הרצל ובית הקברות הצבאי. המקומות הבולטים ביותר במחרוזת ימי הזיכרון והעצמאות של מדינת ישראל נסגרו, והשנה ייערכו שם הטקסים ללא השתתפות קהל ויועברו לציבור באמצעות שידורי הטלוויזיה. הניתוק הכפוי של ישראלים מהמקומות הקדושים שלהם בא לידי ביטוי כעת במלוא עוצמתו עם החלטת הממשלה לסגור את בתי הקברות הצבאיים ביום הזיכרון ולא לאפשר לציבור הרחב ולבני המשפחות השכולות לפקוד אותם.

ההשאלה מתבהרת כעת במלוא עוצמתה – מה גובר על מה? האם חשוב יותר הצורך להגן על הציבור מפני הידבקות במחלה או שגור ברת החובה שמרגישים בני המשפחות השכולות לעלות לקברי הנופלים ולהתייחד עם זכר יקיריהם? האם אפשרי בכלל לבקש מהם להיזכר בנן, באח ובאב הנופלים במנותק ממקום קברם? כיצד אפשר לגשר בין מקום קדוש לבין זמן קדוש – יום הזיכרון? יותר מ-23 אלף חללים נפלו לאורך השנים במערכות ישראל והמצב המיוחד שאנו שרויים בו מאפשר לנו השנה, באופן חד-פעמי אולי, לנתק את הקשר הכואב בין השכול לשמחת העצמאות ולקבוע יום זיכרון חלופי שיחול בעוד כמה חודשים ושבו יתאחדו הישראלים ויעלו לרגל לבתי הקברות. כפי שדרשנו מהחרדים להשתתף לעת עתה מהמקומות הקדושים המסורתיים – עלינו לדרוש מעצמנו השנה שלא לפקוד את אתרי הקברות והזיכרון ואת בתי הקברות הצבאיים. ●

הכותב הוא נשיא מכון שכטר למדעי היהדות, גיאוגרף היסטורי וחוקר המקומות הקדושים בישראל